

Kirkebevaringsfondet

Veileder for særskilt forprosjekt

Dette er en veileder for søknad om tilskudd fra Kirkebevaringsfondet til innsatsområde 1 – særskilt forprosjekt.

Et særskilt forprosjekt er et forarbeid for konkrete istandsettings-, sikrings- og konserveringstiltak. Hensikten er å hente inn kunnskap og legge et godt grunnlag for gjennomføring av et hovedprosjekt. Et særskilt forprosjekt involverer gjerne flere fagdisipliner, så innhent riktig fagkompetanse tidlig.

Prosjektbeskrivelse

Gi en kort beskrivelse av planlagt innhold i det særskilte forprosjektet. Særskilte forprosjekter har fokus på spesifikke utfordringer eller bygningsdeler, for eksempel brannsikring eller tak. Under følger en oversikt over innhold som er felles for alle uavhengig av tema.

Innsatsområde 1 – bevaring

- Oppfølging av eventuelle feil eller mangler som er avdekket i overordnet forprosjekt
- Forslag til tiltak og fremdriftsplan for hovedprosjekt
- Veiledende kostnadsoverslag for hovedprosjekt
- Alle tiltak som utredes må være ferdig omsøkt som del av særskilt forprosjekt før et hovedprosjekt kan omsøkes
- Vurdere behov for tredjepartskontroll av beskrivelse ved større prosjekter
- Særskilt forprosjekt for ENØK og universell utforming kan gjennomføres i forbindelse med særskilt forprosjekt innenfor et annet tema

Innsatsområde 2 – kunnskap og kompetanse

- Arkivsøk (hvis arkivgjennomgang i overordnet forprosjekt ikke har gitt nødvendige svar)
- Overordnet vurdering av potensial for kompetanseutvikling innenfor håndverksfag i det påfølgende hovedprosjektet
- Dokumentere prosessen for å skape læringsverdi og overføringsverdi for andre

Innsatsområde 3 – opplevelse og formidling

- Overordnet vurdering av potensial for utvikling av opplevelser og formidling knyttet til kirken i forbindelse med istandsettingsarbeidet og etterpå
- Holde kurs eller foredrag om hvordan dere gjennomfører prosjektet
- La publikum få innblikk i særskilte undersøkelser på åpen byggeplass

Innsatsområde 4 – engasjement og deltakelse

- Overordnet vurdering av potensial for styrket engasjement for kirkebygget i forbindelse med istandsettingsarbeidet og etterpåk
- Invitere til aktiviteter i kirken rettet mot ulike grupper, f.eks. barnefamilier, skoleelever og pensjonister

Eksempler på temaer for særskilt forprosjekt

Under følger en oversikt over innhold som kan være relevant i ulike typer særskilt forprosjekt. Listene er ikke uttømmende, men kan fungere som veiledning i arbeidet med å planlegge prosjektet og lage en prosjektbeskrivelse. Eksemplene beskriver aktuelle temaer på innsatsområde 1 og 2.

Særskilt forprosjekt middelaldermurverk

- Arkivsøk – med fokus på bygningsendringer, overflatebehandlinger, kunnskap om middelalderkirkegården og grunnen under kirken, drenering og annet gravearbeid og skadehistorikk med særlig henblikk på fukt
- Tilstandsvurdering utvidet nivå 2, eller spesifikk bygningsdel nivå 3
- Oppdatering av tegningsunderlag, 3D-scanning
- Logge inneklime – minst 12-13 måneder, målingene må tolkes etter endt måling
- Visuelle undersøkelser - algevekst, bom, sprekkdannelse m.m.
- Inngripende undersøkelser – mørtelprøver, kartlegging av murverket m.m.
- Prøvefelt nye fuger og puss basert på undersøkelser – skal stå minimum én sesong, gjerne to
- Farge- og malingsundersøkelser (interiører/fasader/vinduer/dører og malte flater som grunnmurer mm)
- Redegjørelse for materialbruk til gjennomføring av tiltaket
- Antikvarisk begrunnelse ved projektering av endringer
- Redegjørelse for projektering av tiltaket
- Eventuelle behov for undersøkelser av fundamenter, grunnforhold – setninger, drenering m.m. vil kreve dispensasjonssøknad dersom tiltaket berører automatisk fredete kulturminner
- Dispensasjonssøknad for inngripende undersøkelser i bygning eller automatisk fredete kulturminner
- Søknad etter plan og bygningsloven, der tiltaket utløser krav til dette

Særskilt forprosjekt etter-reformatorisk murverk

- Arkivsøk – med fokus på bygningsendringer, overflatebehandlinger, kunnskap om middelalderkirkegården og grunnen under kirken, drenering og annet gravearbeid og skadehistorikk med særlig henblikk på fukt
- Tilstandsvurdering utvidet nivå 2, eller spesifikk bygningsdel nivå 3
- Oppdatering av tegningsunderlag, 3D-scanning
- Logge inneklime – minst 12-13 måneder, målingene må tolkes etter endt måling
- Visuelle undersøkelser - algevekst, bom, sprekkdannelse m.m.

- Inngripende undersøkelser – mørtelprøver, kartlegging av murverket m.m.
- Prøvefelt nye fuger og puss basert på undersøkelser – skal stå minimum én sesong, gjerne to
- Evt. inngripende undersøkelser med test av f.eks. eksisterende teglstein, kapillærsug og frostbestandighet
- Farge- og malingsundersøkelser (interiører/fasader/vinduer/dører og malte flater som grunnmurer mm)
- Redegjørelse for materialbruk til gjennomføring av tiltaket
- Antikvarisk begrunnelse ved prosjektering av endringer
- Redegjørelse for prosjektering av tiltaket
- Eventuelle behov for undersøkelser av fundamenter, grunnforhold – setninger, drenering m.m. vil kreve dispensasjonssøknad dersom tiltaket berører automatisk fredete kulturminner
- Evt. søknad til biskopen og evt. fylkeskommunen om inngripende undersøkelser
- Søknad etter plan og bygningsloven, der tiltaket utløser krav til dette

Kommentert [OT1]: Lagt til

Særskilt forprosjekt yttervegger av tre

- Arkivsøk – restaureringshistorikk, bygningshistorikk (f.eks. utvidelse av skip, endringer på takkonstruksjon, vindusplasseringer, overflatebehandlinger, kunnskap om middelalderkirkegården og grunnen under kirken, drenering og annet gravearbeid, endringer av evt. kjellerrom), og skadehistorikk med særlig henblikk på fukt
- Tilstandsvurdering utvidet nivå 2, eller spesifikk bygningsdel nivå 3
- Oppdatering av tegningsunderlag, 3D-scanning
- Logge inneklime – minst 12-13 måneder, målingene må tolkes etter endt måling
- Visuelle undersøkelser – fuktutslag, setninger etc.
- Farge- og malingsundersøkelser (interiører/fasader/vinduer/dører og malte flater som grunnmurer mm)
- Redegjørelse for materialbruk til gjennomføring av tiltaket
- Antikvarisk begrunnelse ved prosjektering av endringer
- Redegjørelse for prosjektering av tiltaket
- Eventuelle behov for undersøkelser av fundamenter, grunnforhold – setninger, drenering m.m. vil kreve dispensasjonssøknad dersom tiltaket berører automatisk fredete kulturminner
- Evt. søknad til biskopen og evt. fylkeskommunen om inngripende undersøkelser
- Søknad etter plan og bygningsloven, der tiltaket utløser krav til dette

Særskilt forprosjekt takkonstruksjon og tak

- Arkivsøk – kort bygningshistorikk
- Kartlegging av behov og omfang av istandsetting
- Logge inneklime – minst 12-13 måneder, målingene må tolkes etter endt måling
- Redegjørelse for materialbruk til gjennomføring av tiltaket
- Antikvarisk begrunnelse ved prosjektering av endringer
- Redegjørelse for prosjektering av tiltaket

- Dispensasjonssøknad for inngripende undersøkelser i bygning eller automatisk fredete kulturminner
- Evt. søknad til biskopen og evt. fylkeskommunen om inngripende undersøkelser
- Søknad etter plan og bygningsloven, der tiltaket utløser krav til dette

Særskilt forprosjekt vinduer og/eller dører

- Arkivsøk – kort bygningshistorikk
- Kartlegging av behov og omfang av istandsetting
- Logge inneklima – minst 12-13 måneder, målingene må tolkes etter endt måling
- Farge- og malingsundersøkelser
- Redegjørelse for materialbruk til gjennomføring av tiltaket
- Antikvarisk begrunnelse ved prosjektering av endringer
- Redegjørelse for prosjektering av tiltaket
- Dispensasjonssøknad for inngripende undersøkelser i bygning eller automatisk fredete kulturminner
- Evt. søknad til biskopen om inngripende undersøkelser

Særskilt forprosjekt interiør

- Arkivsøk – restaureringshistorikk interiør og kort bygningshistorikk
- Antikvarisk verdifulvurdering av eksteriør, interiør og hoveddeler av inventaret (hvis dette ikke allerede foreligger i overordnet forprosjekt)
- Kartlegging av behov og omfang av istandsetting
- Logge inneklima – minst 12-13 måneder, målingene må tolkes etter endt måling
- Farge- og malingsundersøkelser
- Redegjørelse for materialbruk til gjennomføring av tiltaket
- Antikvarisk begrunnelse ved prosjektering av endringer
- Redegjørelse for prosjektering av tiltaket

Særskilt forprosjekt konservering (må utføres av konservator NKF-N)

- Arkivsøk – informasjon om gjenstander, behandlingshistorikk, kort bygningshistorikk
- Tilstandsvurdering – av gjenstandene som skal konserveres
- Kartlegging av inventar på loft, sakristier, krypt og evt. andre sekundære rom i kirken
- Logge inneklima – minst 12-13 måneder, målingene må tolkes etter endt måling
- Oppvarmingsregime – hvordan kirken varmes opp, hvor ofte og hvilke temperaturer
- Behandlingsforslag med metodebeskrivelser

Særskilt forprosjekt tilstandsvurdering av kirkekunst (konservator NKF-N)

- Arkivsøk – informasjon om gjenstander, behandlingshistorikk, kort bygningshistorikk
- Tilstandsvurdering – beskrivelse av gjenstander, tidligere behandlinger, tilstand med tilstandsgrad og behandlingsbehov
- Logge inneklima – minst 12-13 måneder, målingene må tolkes etter endt måling
- Oppvarmingsregime – hvordan kirken varmes opp, hvor ofte og hvilke temperaturer

Særskilt forprosjekt brannsikring

Utført kartlegging av brannsikring i overordnet forprosjekt legges til grunn for særskilt forprosjekt brannsikring. Punktene under er eksempler på videre arbeid før prosjektet går over til hovedprosjekt:

- Prosjektering av tekniske systemer med fokus på samhandling mellom systemene
- Prosjektering av passiv sikring til tiltak for sikring av hulrom og passiv brannsikring
- Arkeologi – detaljerte trasevalg med lengde og snitt
- Tekniske rom – byggetegninger og behovsbeskrivelse
- Vannforsyning – detaljplan for vannforsyning med trykk og kapasitetsmåling
- Godkjenninger fra kulturmiljømyndighet, kommune, fylkeskommune mm. Alle fagområder krever godkjenning. Viktig med tidlig kontakt mellom eier og godkjenningsmyndigheter. Søknad etter plan og bygningsloven, der tiltaket utløser krav til dette.
- Tredjepartskontroll av prosjektering og utførelse

Særskilt forprosjekt verdibergingsplan

- Utarbeidelse av verdibergingsplan for kirker etter mal: [Verdibergingsplan for kirker - Riksantikvaren](#)

Særskilt forprosjekt ENØK

- Det kan ikke gis tilskudd til ENØK-tiltak som eneste tiltak på kirken, jf. forskrift om tilskudd til kulturhistorisk verdifulle kirkebygg § 1-5 annet ledd
- Arkivsøk
- Redegjørelse for prosjektering av tiltaket
- Veileder for antikvarisk tilpasning av ENØK-tiltak må være fulgt
- Dispensasjonssøknad for inngripende undersøkelser i bygning eller automatisk fredete kulturminner
- Evt. søknad til biskopen og evt. fylkeskommunen om inngripende undersøkelser

Særskilt forprosjekt universell utforming

- Det kan ikke gis tilskudd til tiltak for universell utforming som eneste tiltak på kirken, jf. forskrift om tilskudd til kulturhistorisk verdifulle kirkebygg § 1-5 annet ledd
- Arkivsøk
- Redegjørelse for materialbruk til gjennomføring av tiltaket
- Veileder for utforming av uu-tiltak må være fulgt
- Prosjektering skal ivareta TEK17 iht. utforming eller slik pbl §31-4 gir adgang til
- Evt. søknad til biskopen og evt. fylkeskommunen om inngripende undersøkelser
- Søknad etter plan og bygningsloven, der tiltaket utløser krav til dette

Kommentert [OT2]: Lagt til

Særskilt forprosjekt egendefinert

- Egendefinert særskilt forprosjekt (for andre temaer enn de som er nevnt i veilederen)

- Arkivsøk
- Tilstandsvurdering utvidet nivå 2, eller spesifikk bygningsdel nivå 3
- Oppdatering av tegningsunderlag, 3D-scanning
- Farge- og malingsundersøkelser
- Redegjørelse for materialbruk til gjennomføring av tiltaket
- Antikvarisk begrunnelse ved prosjektering av endringer
- Redegjørelse for prosjektering av tiltaket
- Dispensasjonssøknad for inngripende undersøkelser i bygning eller automatisk fredete kulturminner
- Evt. søknad til biskopen og evt. fylkeskommunen om inngripende undersøkelser

Er dere i tvil om noen av disse punktene? Vi anbefaler at dere tar kontakt for veiledning før dere sender inn søknaden.

Spørsmål kan sendes til:
kirkebevaringsfondet@ra.no